

vanzelf dat zij, waar dáár miljoenen sneuvelden, zelf geen offers mochten schuwen. De instructies die via de door Daan Goulooze beheerde geheime zenders uit Moskou binnenkwamen en waarin verscherpte strijd tegen de Duitse bezetter gelast werd, waren overigens, wat hun inhoud betrof (men moest gewapende partisanengroepen vormen), onuitvoerbaar en wat hun strekking aangaat, eigenlijk overbodig.¹

¹ Het werk van Goulooze heeft in hoofdzaak naast het illegale werk van de CPN gestaan. Men moet hem in de eerste plaats zien als de leider van een voor de Sowjet-Unie werkende spionagegroep. Goulooze had die groep vóór de oorlog met grote bekwaamheid opgebouwd. Hij had, aldus zijn biograaf G. J. Harmsen, enkele tientallen informanten die hem hun berichten deden toekomen. Hij zorgde voor het coderen. Die berichten gingen dan, in een sigaret, een lucifersdoosje of een zaklantaarnbatterij verstopt, naar zijn marconisten toe die uitsluitend een seincode bezaten en dus evenmin wisten wat zij uitzonden als wat zij ontvingen. Zij gebruikten zenders die in het algemeen op korte afstand niet hoorbaar waren en dus moeilijk uitgepeild konden worden. Eind '41 had Goulooze niet minder dan vijf van die zenders in dienst. Hij liet ze voortdurend verplaatsen en liet zijn marconisten bovendien volgens met Moskou afgesproken schema's op onregelmatige tijden en op wisselende frequenties uitzenden. Voor het koerierswerk en voor de huisvesting van de marconisten waren hierbij talrijke helpers ingeschakeld.

Daarnaast was Goulooze verbindingsman met de Komintern zowel voor de CPN als voor de in ons land bestaande illegale *KPD*-organisatie. Hij onderhield die verbinding radiografisch en door middel van Zweedse zeelieden die Delfzijl aandeden en die in Stockholm contact konden opnemen met de Komintern-vertegenwoordiger die zich daar bevond. Langs die weg werd geld, maar ook communistische propagandalectuur die voor Duitsland bestemd was, ons land binnengesmokkeld. Inderdaad wisten enkele illegale *KPD*'ers van Nederland uit contacten in Duitsland te leggen maar onze algemene indruk uit het, overigens schaarse, bewaardgebleven materiaal is dat deze niet veel om het lijf hadden.

Goulooze's gehele organisatie werd in de zomer van '43 opgerold. Hij werd toen ook zelf gearresteerd; via het Huis van Bewaring te Amsterdam kwam hij in het concentratiekamp Vught terecht en vandaar in Sachsenhausen; ook *zijn* dossier raakte zoek in de Dolle Dinsdag-crisis. Hij overleefde de oorlog. In Nederlandse verhoudingen is wat hij met zijn vijf zenders op spionagegebied verricht heeft, uniek geweest.

Naast Goulooze's spionagegroep zijn nog enkele voor de Sowjet-Unie werkende spionagegroepen in ons land actief geweest. Een groep die in '38 van België uit opgebouwd was, had de Arnhemse communisten Anton Winterink en een zekere 'Velo' (zijn ware naam is ons niet bekend) als leiders. Zij gaven, schijnt het, meestal militaire inlichtingen door, die soms van Nederlandse arbeiders die in Duitsland werkten, afkomstig waren. Winterink werd in augustus '42 gearresteerd en met een aantal medewerkers in België berecht. Allen werden op één na ter dood veroordeeld en, aldus Harmsen, vermoedelijk in '44 geëxecuteerd. Wij nemen aan dat 'Velo' in leven gebleven is.

Tenslotte werden in de zomer van '42 drie in Moskou opgeleide geheime agenten